

— «Ե՛, մենք ալ սիրենք հպարտ տիւրապետողները, մենք ալ ներենք անոնց, ու բովհետեւ մենք ամէնքս ալ ընկերներ ենք, զաւակները՝ միււնոյն հօր՝ Մեծն Ամակադեւային, որ հայրն է լուսաւորութեան եւ տիրապետող տիեզերաց»:

Անհուն ուրախութեամբ մը կը լեցուի Դաւակարնադային հոգին. եւ իրմէ աւելի երջանիկ մէկը չկայ երկրիս երեսը: Ան կ'օրէնէ մարդիկը եւ բարձրանալով լերան գագաթը՝ ջերմագին աղօթքներով կը խոնարհի Ամակադեւային առջեւ:

Ու երկրիս չորս կողմերէն շոգիներ կը բարձրանան, կը խտանան ամպերու ձեւով, եւ լերան ամբողջ կատարը շրջապատելով անտեսանելի կը դարձնեն Դաւակարնադան:

Կ'անցնին տարիներ, կ'անցնին դարեր, կ'անցնին հազարաւոր տարիներ:

Եւ ահա, լոկ ձեռքի շարժումով մը, Դաւակարնադան կը ցրուէ ամպերը, ու կը բաշուի իր տեսութեան առջեւ ամբողջ Քաշմիրեան բարձրաւանդակը:

Կը նայի ան . . . եւ ցաւագին աղաղակ մը կ'արձակէ կուրծքին խորէն. ու այն աղաղակը կը սասանեցնէ ամբողջ տիեզերը ծովերու անդունդներէն մինչեւ ամենաբարձր աստղերը: Արտասուքը դառն ու ջերմահոս, կը ցայտեն անոր աչերէն ու կը հոսին ժայռերուն վրայ: Ան կը տեսնէ, թէ մարդիկ մոռացութեան են տուած իր վարդապետութիւնը, թէ սիրոյ անունը լոկ գըրքերու մէջն է մնացած, եւ թէ այն սուրբ զգացման ողին անհասկնալի է դարձած անոնց համար: Դարձեալ զօրաւորներն ու զոռողներն է որ կը բնակին մարմարակերտ սպարանքներու մէջ, դարձեալ երկրին բույր բարիքները անցած են անոնց հանկետուն մէջ, դարձեալ լսելի կը լլաման նօթինեաւուն հառաջանքներն ու բողոքները՝ իրենց

կեղեքիչներուն ձեռքէն, ու սիրոյ մեծ ոյժը դարձեալ չքացած է:

Ու Դաւակարնադան, իր հոգւոյն ամբողջ ոյժն ու սրտին բովանդակ բոցը աղօթքի մը, աղաղակի մը մէջ խտացնելով՝ կ'իյնայ Ամակադեւայի առջեւ...

Բայց՝ համը ու անզգայ կերպով կը տարածուի երկնակամարը . . . , ճաճանչաղեղ արեւուն կը յաջորդեն քաղցրատեսիլ աստղերը. այնուհետեւ աստղերն ալ կը մարին ու դարձեալ սովորական կարգով փարլիուն արեւը կը յայտնուի . . . – իսկ Ամակադեւան խուլ է ուղղուած աղօթքին առջեւ:

Ու Դաւակարնադան, կը մխրճուի մտած մունքներու խորին անդունդներուն մէջ, մինչ ամպերը տակաւ կը ծածկեն զինքը:

Կ'անցնին տարիներ, կ'անցնին դարեր, կ'անցնին հազարաւոր տարիներ. իսկ անմիշտ հո՞ն է՝ անփոփոխ դիրքով, եւ հանապատարած կը խոնարհի իր վսեմ գաղափարին՝ մարդոց երջանկութեան համար: Եւ լոին ու դառն արտասուքը կը կաթկըթին անոր աչերէն վար. կը կաթկըթին, կը կաթկըթին ու կը հոսին, եւ տուուակ մը ձեւացընելով՝ կը կարկաչեն լերան լանջերն իվար:

* *

Վարդիկ կը պատմեն, թէ ով որ խմէ այդ առուակին ջուրէն, կը կորսնցնէ իր խելքը եւ իր կեանքի ամբողջ տեւողութեանը ընթացքին՝ մարդկային աղզը աւելի երջանիկ ընելու միջոց մը կը փնտուէ: Եւ ամէն ոք կը ծիծաղի այդ անուրջով տարաւող մարդուն համար, կրկնելով ուրիշներուն պէս.

— «Ա՛ս ալ վշտի աղբիւրէն է խմեր, սա աւ Դաւակարնադայի արտասուքովն է արբեր»:

(Թրգմ. Պուլկարերէնէ)

Կ. Պ. ԼԱԼ

«ՄԽԻԹԱՐԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾՈՒԽԵՈՒԹԻՒՆԸ»

Հանրածանօթ եւ մեր սիրելի բարեկամ Տոքթ. Վ. Թորգումեանի ամիսներ առաջ կատարած գեղեցիկ բանախօսութեան արձագանքն եւ ամփոփումն է որ յատկապէս պահած Մխիթար Աբբահօր երջանիկ փոխման տարեգարձին՝ կը հըրատարակենք սիրով, միանգամայն երախտապարտ զացումով հանդէպ հմուտ բանախօսին՝ որ այնքան յարգանք եւ սէր կը տածէ մեր Մեծ Հիմաղրին, եւ նոյնը կը ջանայ տոգորել մեր սիրելի ազգակիցներուն սրուին մէջ:

ԽՄԲ.

Օգտուելով հեղինակին համեստութենէն, պիտի գիտել տանք թէ մազափուրը բացարձակապէս սխալ չէ. լինհակառակն մաքուր եւ ընտիր բառէ, մանաւանդ թէ ոսկի դարտուն բովէն ինչպէս իրեն ծանօթ մազափուրը:

Վազափուրը, սայոյգ է, կը ծագի մազէն եւ ապուրէն=ապրիմ (բային արմատէն եւ ոչ ուտելիի սպուրէ): հմմտ. խամուր=խամրիմ=անխամուր. ինչպէս պուրի=պրծանիմ=փրծանիմ. թուրիմ=թրծեմ. թուրմ=թրմեմ:

Ուստի մազափուրը կը նշանակէ մազէ կամ մազով ապրիլ=ապատիլ, (մազ մնաց որ աչքին դպչէր), հազիւ ճողովրիլ. նոյն ձեւով է մազափուր ալ, մազով պրծիլ, ազատիլ:

Եւ ապրիմ (=ապատիլ) հոմանիշ ըլլալով պրծանիմին, կատարելապէս հոմանիշ են եւ կը մնան մազափուր եւ մազափուրէ:

Պ. Շրջիկ մոռցած էր որ խարազանած էր ծոյլ հայ գրագէտը որ բառգիրք չի նայիր. կը զգայ որ զործածած խարազանը իրեն ալ դպեր է: Առձեռն եւ ջյկ. լեցուն են օրինակներով եւ բացարութիւններով:

ՍԱՌԱԿՈՅՑ՝ անքիրական եւ խորթ ձեւը յաջող կերպով կը սրբագրէ սառուցարան (սառուցակոյտ), եւ չախորդողին կ'առաջարիկ ուրիշ ազգութեան ասպանջական ոգիին, Մխիթար պիտի կարենար վերջապէս հաստա-

տել իր բոյնը եւ ուր, Ա. Ղազարու այնքան բա-

նաստեղծական ամայութեան մէջ իր յաջորդ-

ները պիտի երկնէին գրական վերածնունդը մեր

ազգին:

Հուսկ յետոյ յուզումնալից բառերով յարգելի բանախօսը ոգեկոչեց Մխիթարեան Մխիթարութեան երկնարիւամեայ յոբելինական հանդի-

սաւորութիւնները չայր Ալիշանի աթոռակա-

լութեան օրով, հանդիխարութիւններ՝ որոնց ինքն իսկ մասնակցելու բախտաւորութիւնն ու-

նեցած էր եւ ուր, Մխիթարայ մասունքներուն.

փոխադրութեան ժամանակ հաղորդուած էր Մեծ հիմադրին հայրենաշունչ ոգիով։ Այս առթիւ բանախօսը ցուցուց ներկաներուն Միսիթարայ գանկին լուսանկարը որ անհաւատալիօրէն անեղծ մնացած էր ժամանակի քայլայիչ զօրութեանէն։ Բանախօսը նուիրեց նաև վարժարանի Տեսչութեան Սեւանայ կղզեակին մէկ շատ յաջող նըշկար՝ որ վերջերս ստացած էր Հայաստանէն։ Տեսիթը, որով Միսիթար հաղորդուած էր երկրին հետ լուսակ գիշերով մը, Սեւանայ վանքի տպաւորիչ լուսիթեան եւ բանաստեղծականութեան մէջ, թող միշտ խրախոյս ըլլայ, ըստ, Մուրատեան աշակերտութեան։

Բանախօսութեանէն վերջ Վապամշապուհ Ա. Հնորհակալութիւն յայտնեց յարգելի Տորթորին եւ յաջողութիւն մաղթեց Միսիթարայ յաջորդներուն՝ որոնք անձնուիրաքար զոհուած են հայ մանկուոյն դաստիարակութեան, եւ ցեղին գլժուարաքար մէն հիմադրին հետապնդած զաղափարականին իրականացման համար։

Յ. ՏՈՂԱԾԵՆԸ

* *

ՍԵՒՐԻ ՀԱՅԱԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱԽԻՆ ՄԵԶ

«Լ'օրդ» Թերթէն (30-3-31)

Երէկ Սեւրի մէջ Կ'ընդունէին...

Կ'ընդունէին Պարոն Ժիւսթէն կոտար, նախ կին նախարար, ծերակուտական Ռհոնեի, եւ Տիկին Ժիւսթէն կոտար։ Հայկական քաղութը հրճուանքի մէջ է, եւ իրաւունք ունի հրճուելու Փիչ ատենէն իր վարժարանը պիտի բարձրա նայ Հայկական կանառի բարձրագոյն ուսուցման պաշտօնական աստիճանին։ Քիչ ատենէն պիտի բարձրա հաստատուի բարոյական եւ քաղաքական գիւտութեանց Հայկական կանառ մը՝ կենսական իրականութիւն մը զարդութիւն էր ատենէն այս պիտի բարձրա գիւտում մը ողջունեց այս բառերը։

Սշխատանքի նախկին նախարարը ապացուցուց յետոյ թէ ինչպէս հին ժամանակներէ ի վեր Հայութիւնը քաջասիրտ, աշխատասէր եւ ուղղամիտ ժողովուրդ մ'եղած է իր բարձր կըրթութեամբ եւ իր զործունեայ նկարագրով։ Կը բողոքէ լոգանի գաշնագրով անոր հանդէպ եղած անիրաւութեանց համար եւ կը վերջացնէ հայ պատմաբանի մը Յովհաննէս կաթոլիկոսի հիանի մէկ վկայութեամբ։ «Պէտք է որ մեր սլըրերուն մէջ փայլի արդարութեան ճշմարիս Արեգակը, ապա թէ ոչ պիտի ընկղմինք...»։

«Քիչ ատենէն, ըստ, հանոյքը պիտի ունենաք հոս հաւաքուած տեսնելու այն քրանսացի անդամները որոնք հաւանած են մեր կանառին մաս կազմելու։ Պ. Պ. Պարթու, Լէյկ, Վիկուր Պէտքը Շարլէթթի, Հանրի Պիրտոյ, Հանրի Լորէն եւայլն... Տնտեսական տագնապին ընդուար վիճակը եւ ներկայ զործազրկութիւնը

ԳԼՈՏ ԱԼԷՆ

ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱԽԻՆ ՄԵԶ

Կը պարտաւորեն զմեզ նախ եւ առաջ կազմելու մեր բարյական եւ քաղաքական գիտութեանց կաճապը։ Աիրելի՛ Պ. Նախարար, յանուն Հայկական վարժարանին, պատիւ ունիմ ինդրելու Զենէ որ չուտով կազմէք այս կանառը։ Նկատելով որ Զեր բովանդակ քաղաքական կենաքի ընդուածքին մէջ, նիւթ ունենալով իտալական ազգային դասական բանախանութեան հայր «Տանդէ»ն, իր ժամանակը մը՝ ինչպիսին է Հրամանատարը առաջանական իրաւութիւնն ունիմ որ...»։

Արդարեւ ինչպէս մերձել այսպիսի խնդրանք մը, խմբագրուած մանաւանդ խանդավառ ֆրանշանութեան մէջ, թող միշտ ինչպիսին է Հրամանատարը ըստ, Մուրատեան աշակերտութեան։

Պ. Ժիւսթէն կոտար խոստացաւ... Ան խոստացաւ ճապի մը մէջ՝ զոր կը ցաւիմ հոս չկարենալ արտապելու, տեղի սղութեան պատճառաւ։ Իր հրապուրիչ ճառով, հոգեկան, հըմատալից, յուղիչ եւ յուզուող միանգամայն, «Զեր պահանջները երեսփոխանական ժողովին պիտի ներկայացնեմ» ըստ ան։ Բայց ես պիտի չըմայլաւրեմ անոնց այս տարասպյաման չափաւորմեւը, պիտի պահանջները, պիտի պահանջները լուսական կամ Տանդէ կուտածութիւնը մ'ալ կատարած է մը 1205ին, եւ որ յետոյ պիտի անմահանար եւ անմահացնէր նաեւ իր ծննդամբ իրմէ յանուն Զեր աղդակիցներուն։ Պէտք չէ մոռնալ որ եռագոյնը որ Զեր լորդիքն տակ փոխարինած է շուշանազարդ դրօշակին, կը նշանակէ աղաստութիւն, հաւասարութիւն եւ եղայրութիւն ոչ միայն քրանսացիներուն՝ այլ նաեւ բովանդակ աշխարհի համար, մանաւանդ անոնց՝ որ տառապած էն»։ Ծափերու որոտում մը ողջունեց այս բառերը։

Կը բարձրական կամ Տանդէ կամ Ակիկիէրի համեստ ընտանիքէ մը 1205ին, եւ որ յետոյ պիտի անմահանար եւ անմահացնէր նաեւ իր ծննդամբ իրմէ յանուն Զեր աղդակիցներուն։ Պէտք չէ մոռնալ որ եռագոյնը մ'ալ կատենապական նիւթի մը շուշ Ակիկիէրի համար լուսական կամ Տանդէ կուտածութիւնը մ'ալ կատարած է մը 1205ին, եւ որ ամառ բովանդակ իրմէ յարանութիւն է զարդարութիւնը։

Իր առաջին սէրը խզուած «Պէտքիթէ»ի վաղաժամ մահով, իր հայրենիքին կարօտը ուրիշէ ստիպուած էր հեռանալ իր պատիթ իր ցոյց տուած հականապական քաղաքական գործութեան, մարդոց հանդէպ իր ունեցած անելութիւն ու համակրանքը մղեցին զինքը հիւսելու իր գրական կոթողը բաժնուած երեք գլուխներու, Գժոխիքին, Գաւարանին եւ Ավքայութեան, որոնց պարունակներուն մէջ յիշած կամ զիտետած է փոխի ի փոխ հականակորդները կամ բարեկամները սահմանելով անոնց համապատասխանիքները համապատասխան պատիժներ կամ վարձատրութիւնները ըստ իրենց մեղքերուն կտոր առաքինութեանց, եւ ուր անմահացուցած է վերջապէս իր առաջին եւ զրեթէ պղատոնական սէրը «Պէտքիթէ»։

Աստուածային կատարեկութեան մէջ Տանդէ պահանջները սէրամասնութիւնը ներկայ կողմէ, ճոխ հիւրասիրութիւն մը՝ եւ վերջայիշ փափկութեան մէջ կը բոնէնք բարիքի ճամփան, յուզուած այն բարեկամական ջերմեսուած մէջ, այլեւ առաջին անգում ըլլալով կը խզէ կաթը աւանդութեան հետ՝ փոխարինելով լատիներէնի տեղ փոխարանայի ժողովրդական բարբարը, որ յետոյ պիտի ըլլար արդի գրական իտալերէնի պաշտօնական լեզուն։

Մեծաւոր Վեր. Հ. Յովհաննէս Վրդ. ի բանա-